پژوهش های کاربردی در مدیریت و حسابداری، شماره ۸ ، زمستان ۱۳۹۶، ص ۹۷- ۸۹

ISSN: 2538-3663
http://www.Joas.ir

پژوهش های کاربردی در مدیریت و حسابداری (سال دوم)
شماره ۸ / زمستان ۱۳۹۶ / ص ۹۷ - ۸۹

بررسی رابطه بین ویژگی‌های دموگرافیک و خطاهای ادراکی سرمایه‌گذاران در بورس اوراق بهادار

بیژن عابدینی [۱]، اعظم روستا میمندی [۲]، محمد صادق شهسواری [۳]، سمیه موردویی[۴]

[۱] عضو هیئت علمی دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران.

[۲] عضو هیئت علمی، گروه حسابداری، واحد زاهدشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدشهر، ایران.

[۳] دانشجو دکتری حسابداری، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران.

[۴] عضو هیئت علمی، گروه حسابداری، واحد رودان، دانشگاه آزاد اسلامی، رودان، ایران.

نام نویسنده مسئول:

اعظم روستا میمندی

چکیده

یکی از عوامل مهم در تصمیمات مالی سرمایه‌گذاران خطاهای ادراکی است که در زمان خرید و فروش سهام بر نحوه تصمیم‌گیری آنها تأثیر می‌گذارد. هدف از پژوهش حاضر شناخت خطاهای ادراکی رایج بین سرمایه‌گذاران و ارتباط آن با ویژگیهای جمعیت شناختی می‌باشد. در انجام این پژوهش با توجه به این که جامعه آماری نامحدود فرض شده است لذا تعداد ۱۹۶ نفر از سرمایه‌گذاران بازار اوراق بهادار به عنوان نمونه به روش تصادفی انتخاب و داده های مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری گردیده است. روش تحقیق بکار رفته در پژوهش روش مقایسه‌ای است . یافته های پژوهش نشان می دهد که خطاهای ادراکی مطرح شده در پژوهش رابطه معنی داری با ویژگیهای جمعیت شناختی دارد. نتایج پژوهش بیانگر این است که خطای تصادفی فقط با جنسیت و سابقه حضور در معاملات اوراق بهادار ارتباط معنی‌دار دارد. خطاهای تشدید تعهد، پس بینی، پیش بینی و بیش اعتمادی با هر جهار متغیر جمعیت شناختی ازتباط معنی دار دارند.

واژگان کلیدی: تصمیمات مالی، سرمایه گذاران، .جمعیت شناختی.

ISSN: 2538-3663
http://www.Joas.ir

مقدمه

اهمیت سرمایه‌گذاری برای رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی به اندازه‌ای است که از آن به عنوان یکی از اهرم‌های قوی برای رسیدن به توسعه یاد می‌شود. یکی از ارکان مهم نظام سرمایه‌گذاری و توسعه اقتصادی، بازار بورس می‌باشد. تصمیم‌گیرندگان در بازار بورس نقش بسیار مهمی در پویایی و هوشمندتر شدن این بازار ایفا می‌کنند. بیشتر نظریه‌های اقتصادی بر این اساس است که افراد در مواجه با رویدادهای اقتصادی به‌صورت منطقی عمل کرده و کلیه اطلاعات موجود در فرایند سرمایه‌گذاری در نظر گرفته شده است. این فرضیه مبنای اصلی فرضیه بازار کارا[1] است. اما با گذشت زمان این فرضیه بنیادی زیر سؤال رفته و مدارکی دال بر نبود رفتار منطقی در بین سرمایه‌گذاران به‌دست آمده است(دهقان،۱۳۸۷).

عرصه ظهور علوم رفتاری در مباحث مالی، یک رویکرد جدید نسبت به مطالعات بازارهای مالی است. این رویکرد به این موضوع می‌پردازد که بر خلاف مباحث و نظریه‌های مالی استاندارد، گرایش‌های رفتاری و شناختی می‌تواند بر قیمت دارایی‌های مالی تأثیرگذار باشد. پژوهشهای زیادی در زمینه رفتار سرمایه‌گذار و عواملی که ممکن است منافع آنها را تحت تأثیر قرار دهد، انجام شده است و به این نتیجه رسیده‌اند که اگر معامله‌گران می‌توانستند به خوبی مدیریت کنند(یعنی با قیمت بالا بفروشند و با کمترین قیمت خریداری کنند)، می‌توان ادعا نمود که رفتار عقلایی است(مونتیر، ۲۰۰۷).

تحقیقات مالی رفتاری در سال های اخیر به‌دنبال پاسخگویی به سؤالات متعددی نظیر این موارد است: (۱)چگونه می توان بروز حباب قیمت در بازار سرمایه را تشریح کرد، (۲) چرا حجم معاملات در بازارهای سرمایه بیش از اندازه است، (۳) چرا قیمتها در بازار سرمایه دائماً در نوسان هستند، (۴) چرا قیمت اوراق بهادار در بازار سرمایه در مقابل اخبار بد به سرعت واکنش نشان می‌دهد، (۵) چرا زمانی‌که شواهد بیانگر عدم استقبال بازار از یک سهم است در عمل سرمایه‌گذاران از سهم مربوطه استقبال می کنند (دهقان،۱۳۸۷).

پاسخگویی به اکثر این سؤالات منوط به درک صحیح رفتار سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه است. لذا در این خصوص، عوامل روان‌شناختی که بر قصد و تصمیم افراد اثرگذار هستند، از درجه اهمیت بالایی برخوردارند. به عبارت دیگر با شناخت دقیق و سامانمند متغیرهای رفتاری اثرگذار بر قصد افراد برای سرمایه‌گذاری در بازار اوراق بهادار، می‌توان موجبات رشد و توسعهٔ این سازمان را فراهم آورد.

مسئله اساسی در این پژوهش این اسن که، آیا بین متغیرهای جمعیت‌شناختی و خطاهای ادراکی سرمایه‌گذاران در بازار اوراق بهادار رابطه وجود دارد؟

۱- ادبیات نظری پژوهش

طی دهه‌های اخیر خلاف قاعده‌هایی در بازارهای مالی به‌وجود آمده که تئوری‌های مالی کلاسیک قادر به توضیح آن نبوده‌اند. مالی کلاسیک حکم می‌کند که سرمایه‌گذار چگونه باید رفتار کند، اما مالی‌رفتاری در تلاش است تا کاربرد فرآیندهای تصمیم‌گیری روانشناختی را در شناخت و پیش‌بینی بازارهای مالی نشان دهد(رهنمای‌رودپشتی و همکاران، ۱۳۹۱). بیقاعدگی‌های موجود در بازاز نشان می‌دهد که مقوله‌هایی از قبیل افق سرمایه‌گذاری، میزان تحمل مخاطره، اعتماد به‌نفس و اطمینانی که افراد به آن گزینه در بازار دارند؛ تأثیر بسزایی در رفتار افراد و نوع تصمیم‌های آنها دارد و سبک رفتار آنها را شکل می‌دهد(شکری و مرتاضی، ۱۳۹۰). لذا عاملان اقتصادی در الگوهای رفتاری برخلاف نظریه های کلاسیک منطقی نیستند، بلکه به خاطر ترجیحاتشان یا به دلیل خطاهای رفتاری، کاملا عقلایی رفتار نمی‌کنند. لذا بروز و وجود این عوامل باعث ایجاد خطا در تصمیم‌گیری افراد می‌گردد. خطای رفتاری، یک رفتار حسی یا ادراکی نادرست است، یعنی آنچه را که می‌بینیم یا می‌شنویم با موقعیت واقعی معین و مشخص مطابقت نمی‌کند. به عبارت دیگر وقتی که ادراک ما از اشیا و امور به طور کلی با واقع منطبق نباشد، دچار این خطا شده‌ایم(ایروانی و خداپناهی، ۱۳۸۱).

در زمینهٔ انواع مختلف خطاهای ادراکی و چگونگی تأثیر این خطاها بر تصمیم‌گیری مالی سرمایه‌گذاران در بازارهای مالی، مطالعاتی انجام شده و محققان به این نتیجه دست یافته‌اند که سرمایه‌گذاران از چندین خطا زیان می‌بینند. خطاهای ادراکی بر پایهٔ فعالیت‌های ناخودآگاه ذهنی پردازش اطلاعات هستند که به صورت ذاتی در هر انسانی وجود دارد و « انحرافهای پیش‌بینی پذیری از عقلانیت » ایجاد می‌کنند (سعدی و همکاران، ۲۰۱۱). خطاهای ادراکی باعث می‌شوند که تصمیم‌گیرندگان اطلاعات را به صورت نادرست پردازش کنند که به تصمیمات و قضاوت های نادرست منجر می شود (آرنوت، ۲۰۰۶).

کانمن و تورسکی سه دلیل برای اهمیت شناخت خطاهای سیستماتیک تصمیم‌گیرندگان ذکر کرده اند (ریچ و اوو،2000):

۱. شناخت محدودیت‌های فکری ممکن است موجب یافتن راه‌هایی برای ارتقای کیفیت تصمیم شود.
۲. خطاها و گمانه‌زنی‌ها، موجب آشکار شدن فرایندهای روانی‌ای می‌شوند که قضاوت‌ها و استنتاج‌ها را هدایت می‌کنند.

[1] Efficient Market Hypothesis (EMH)

ISSN: 2538-3663
http://www.Joas.ir

۳. اشتباه‌ها و گمانه‌زنی‌ها به تصویربرداری بهتر از ادراک انسان‌ها کمک می‌کنند.

به گفتهٔ کانمن و ریپ (۱۹۹۸)، سرمایه‌گذارانی که مرتکب این خطاها می‌شوند، ریسک‌هایی را تحمل می‌کنند که پذیرای آن نیستند؛ نتایجی را مشاهده می‌کنند که پیش‌بینی نمی‌کردند؛ به‌کار توجیه‌ناپذیر دست می‌زنند و ممکن است در نهایت، وقتی نتایج ظاهر شدند خود یا دیگران راسرزنش کنند.

در این پژوهش برای بررسی خطاها و تورش‌های رفتاری عوامل بیش‌اطمینانی، پس‌بینی، دسترسی، تصادفی‌بودن و تشدید تعهد و بدبینی مورد بررسی قرار گرفت؛ که در زیر هر یک از آنها تعریف شده است:

۲- خطای بیش اطمینانی

در ساده‌ترین حالت خود، بیش اطمینانی را می‌توان به صورت ایمانی نابه‌جا به استدلال شهودی، قضاوت‌ها و توانایی‌های شناختی فرد خلاصه کرد. به طور کلی اعتماد به نفس کاذب باعث می‌شود، سرمایه‌گذار سهام را با بیشترین قیمت بخرد و به کمترین قیمت بفروشد . که این باعث حجم بیشتر معاملات شده و به بروز حباب قیمتی در بازارهای مالی منجر میشود(جانسون، ۲۰۰۲).

۲-۱ خطای دسترسی

خطای دسترسی می‌تواند به عنوان محرک سازنده‌ای در تصمیمات مربوط به پرتفوی باشد. خطای دسترسی بیانگر تمایل فرد به تصمیم گیری و قضاوت بر اساس اطلاعات آماده و در دسترس است. ذهن انسانی تمایل دارد که بر مبنای اطلاعات در دسترس به سرعت نتیجه‌گیری کند. حافظه انسان وقایع احساس برانگیز و به ویژه وقایع اخیر را سریع بازیابی می‌کند. در ارزشیابی آخر ماه یا آخر سال، وقایع آخر ماه یا سال در دسترسترند تا وقایع روزها یا ماه‌های اول؛ بنابراین ادراک را تحت تأثیر قرار می‌دهند، اطلاعاتی که به طور زبانی در دسترس سرمایه‌گذاران قرار می‌گیرند؛ همچنین اطلاعاتی که به طور روزانه منتشر می‌شوند، به صورت شناختی در دسترس نیستند. بنابراین زمانی که اطلاعات مقتضی با این معنای کاربردی در دسترس نباشند، تصمیمات سرمایه‌گذاران در نهایت دچار نقصان می‌شود(جانسون، ۲۰۰۲).

۲-۲ خطای تصادفی بودن

کسانی که کانون کنترل بیرونی دارند، اعتقادشان به شانس و خرافات بیشتر است و برعکس کسانی که کانون کنترل درونی دارند، اعتقاد کمتری به شانس و خرافات دارند. کسانی که کانون کنترل درونی دارند معتقدند که روی سرنوشت خود و جهان تا حد زیادی کنترل داشته و می‌توانند با تصمیم‌گیری عقلایی آینده را متناسب با خواسته خود شکل دهند. حتی همین افراد معتقدند که برخی از وقایع به خاطر شانس اتفاق می‌افتد. این مسأله در بورس اوراق بهادار و خرید و فروش سهام بسیار اتفاق می‌افتد. چیزی که باعث می شود تصمیم‌گیری از شانس و خرافات تأثیر نامطلوب بپذیرد، این است که انسان برای این امر شانسی و تصادفی معانی خرافی متفاوتی می‌سازد و تفسیر می‌کند(قلی‌پور، ۱۳۸۶).

۲-۳ خطای تشدید تعهد

تشدید تعهد زمانی رخ می‌دهد که روند و جریان تصمیم، یک‌سری از تصمیمات متوالی را در پی داشته باشد. تشدید تعهد به این موضوع اشاره دارد که حتی وقتی یک تصمیم اشتباه است و شواهد و تبعات تصمیم نیز این امر را تصدیق می‌کند، باز هم اصرار بر ادامه آن تصمیم وجود دارد و شدیدتر می‌شود. حتی زمانی که خود فرد مسئول شکست است اصرار بر تعهد پیشین تشدید می‌شود تا نشان داده شود که تصمیم اولیه غلط نبوده است(قلی پور، ۱۳۸۶).

۲-۴ خطای پس‌بینی

پس‌گویی یا پس‌بینی، برعکس پیش‌بینی است. گاهی مواقع افراد باور دارند که می‌توانند پیامد یک واقعه را به درستی پیش‌بینی کنند، البته بعد از زمانی که آن واقعه اتفاق افتاده است. وقتی واقعه‌ای رخ می‌دهد و فرد بازخورد درستی در مورد پیامدهای آن می‌گیرد به راحتی نتیجه می‌گیرد که این پیامد همان‌طور که من قبلاً گفتم بدیهی بود. از این رو تعداد افرادی که بعد از مسابقه فوتبال تیم برنده را با اطمینان پیش‌بینی می‌کنند همیشه بیشتر از افرادی است که قبل از مسابقه این کار را می‌کنند(قلی‌پور، ۱۳۸۶، ص۱۶۳). حافظه فرد در این شرایط انتخابی عمل می‌کند و پیش‌بینی خود را متناسب با آن چیزی که واقعاً رخ داده است بازسازی می‌کند. توهم پس‌گویی، قدرت فرد را در یادگیری از تاریخ گذشته کم و این حالت را در فرد تقویت می‌کند که توان پیش‌بینی زیادی دارد؛ در حالی که در واقع این قدر توانایی ندارد. (قلی‌پور، ۱۳۸۶).

ISSN: 2538-3663
http://www.Joas.ir

۳- پیشینه پژوهش

۳-۱ پیشینه داخلی

رهنمای‌رودپشتی و همکاران(۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان "ارائه الگوی ذهنی ادراک ریسک سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار تهران" تحت پارادایم پراگماتیسم در سطح خرد، به بررسی عوامل موثر بر ادراک ریسک پرداخته‌اند. در این پژوهش پنج دسته مولفه موثر بر ادراک ریسک سرمایه‌گذاران شناسایی شد که شامل ۱- عامل زمان، ۲- عوامل جمعیت‌شناختی، ۳- عوامل رفتاری، ۴- عوامل فرهنگی و ۵- عامل شخصیت بود. همچنین مشخص شد به جز عامل جمعیت شناختی، بقیه عامل‌ها در سطح اطمینان ۵۵ درصد موثر بر ادراک ریسک بودند که عوامل رفتاری و زمان به ترتیب بیشترین و کمترین تاثیر در الگوی ذهنی ادراک ریسک براساس فراگرد شکل‌گیری ادراک را دارا بوده است.

لشکری و مرتاضی(۱۳۹۰) با موضوع نظریه مالی رفتاری و تأثیر آن بر حجم سرمایه‌گذاری افراد در بورس اوراق بهادار تهران به بررسی ارتباط ۴ عامل اعتماد به نفس، کسب وجهه سهامدار بودن، قدرت منطق افراد و عوامل بیوریتمی پرداخته است. بر اساس این عوامل پرسشنامه‌ای در دو بخش طراحی و با استفاده از طیف لیکرت متغیرهای تحقیق بررسی شد. نتایج بدست آمده گویای این است که حجم سرمایه‌گذاری با اعتماد به نفس افراد رابطه مستقیم و با منطق افراد رابطه عکس دارد. یعنی افراد همیشه کاملاً عقلایی عمل نمی‌کنند.

سعیدی و مشایخی(۱۳۹۰) در تحقیقی به بررسی ارتباط اندازه هلال ماه و بازده بازار در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. در این تحقیق رابطه دوره‌های بازگشت ماه(کامل، نو) و اندازه هلال ماه و بازده بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گرفته است. در این راستا از رگرسیون معمولی به منظور مشخص نمودن ارتباط بین بازده روزانه بورس تهران و اندازه روزانه هلال ماه استفاده شده است. برای بررسی بیشتر، بازده بورس اوراق بهادار تهران در دورههای ۷، ۵ و ۱۵روزه اطراف روزهای ماه کامل و ماه نو به عنوان دوره‌های کامل ماه و دوره‌های اندازه صفر هلال ماه مورد مقایسه قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که رابطه خطی معناداری بین اندازهٔ هلال ماه و بازدهی روزانه وجود ندارد. ضمناً بازده بورس تهران در دوره‌های مختلف ماه کامل با بازدهی در دوره‌های مختلف ماه نو تفاوت معنی‌داری ندارد.

۳-۲ پیشینه خارجی

اقبال و علی بوت (۲۰۱۵)از طریق پرسشنامه به بررسی ارتباط زیانگریزی، بیش‌اطمینانی، خودخدمتی و اثر اتکایی با مدیریت سرمایه در گردش در پاکستان پرداخته‌اند. نتایج پژوهش ارتباط قابل توجهی بین تعصب‌های رفتاری و مدیریت سرمایه در گردش را نشان می‌دهد.

رامیاه و همکاران (۲۰۱۴)در پژوهشی به بررسی وجود خطاهای رفتاری در فرایند تصمیم‌گیری در شرکت‌های بزرگ در طول بحران مالی جهانی پرداختند. یافتههای پژوهش نشاندهنده وجود خطاهای ادراکی در تصمیم‌گیری‌های مدیران است. البته این خطاها در بعضی از مناطق منجر به تصمیم‌گیری بهینه شده است.

راجرز[2](۲۰۰۶) درتحقیقی با عنوان مدلی از تصمیمات و روان‌شناسی انتخاب اعضای جامعه را در پذیرش یک پدیده به پنج دسته: نوآورها، زودپذیرها، اکثریت زود، اکثریت دیر و دیرپذیرها یا عقب مانده‌ها تقسیم می‌کند. نتایج تحقیق وی بیانگر آن است که دربازارسرمایه موتورحرکت تصمیم‌گیری برای خرید سهام افراد زودپذیر هستند یا به عبارتی افرادی که درجه ریسک‌پذیری بیشتری دارند راهبرد اطمینان را در پیش می‌گیرند و برای عقب نماندن، از پدیده ای که می‌رود به زودی هنجار شود پیروی می کنند. درنهایت وی نتیجه می‌گیرد که شخصیت سرمایه‌گذاران با انتخاب رویکرد و زمان ورود آنها در معاملات سهام رابطه مثبت دارد.

ریتر[3](۲۰۰۳) در تحقیقی با عنوان مالی رفتاری به بررسی نقش عوامل روان‌شناختی در تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران پرداخته است. نتایج تحقیق ریتر نشان می‌دهد عوامل روان‌شناختی مانند: اثرتمایلی[4]، حسابداری ذهنی[5]، اثرنمایندگی[6] و محافظه‌کاری[7] بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران اثر مستقیم وبه‌سزائی دارند .

۴- فرضیات تحقیق

درراستای دستیابی به اهداف پژوهش فرضیاتی به شرح زیر طراحی و تدوین شده است:

---

[2] Rajers
[3] Ritter
[4] Disposition Effect
[5] Mental Accounting
[6] Representativeness Effect
[7] Conservatism

ISSN: 2538-3663
http://www.Joas.ir

۴-۱ فرضیه اصلی

میانگین خطاهای ادراکی در ویژگیهای دموگرافیک تفاوت معنی‌دار دارد.

۴-۲ فرضیات فرعی

۱. میانگین خطاهای ادراکی در زنان و مردان تفاوت معنی‌دار دارد.
۲. میانگین خطاهای ادراکی در گروههای مختلف سنی تفاوت معنی‌دار دارد.
۳. میانگین خطاهای ادراکی در سطوح مختلف تحصیلی تفاوتر معنی‌دار دارد.
۴. میانگین طاهای ادراکی در مدت زمان حضور در بازار اوراق بهادار تفاوت معنی‌دار دارد.

۵- روش تحقیق

این پژوهش بر اساس هدف کاربردی و بر اساس نحوه جمع‌آوری داده‌ها پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه سرمایه‌گذاران حقیقی، کارشناسان و متخصصان موسسات سرمایه‌گذاری و کارگزاران بورس اوراق بهادار است. جهت گردآوری اطلاعات در مبانی نظری این پژوهش از روش کتابخانه‌ای و با مراجعه به کتاب ها، مقاله ها و پایان‌نامه‌های موجود و مرتبط با موضوع استفاده می‌شود. برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش از روش پرسشنامه‌ای استفاده می‌شود. قلمرو موضوعی مربوط به مباحث مالیه ی رفتاری و ویژگی‌های دموگرافیک و خطاهای ادراکی سرمایه‌گذاران در بورس اوراق بهادار می‌باشد .قلمرو مکانی ، بازار بورس اوراق بهادار می‌باشد. محدوده زمانی اجرای این تحقیق سال ۱۳۹۶ در نظر گرفته شده است. در این پژوهش با توجه به اینکه جامعه مورد نظر نامحدود در نظر گرفته شده است، لذا از روش نمونه گیری اتفاقی استفاده می‌شود. جهت محاسبه حجم نمونه از رابطه زیر استفاده گردیده است(حافظنیا، ۱۳۸۸):

فرمول(۱)

$$n = \frac{z\left(\frac{\alpha}{۲}\right)^{۲} \times p(۱-p)}{\varepsilon^{۲}}$$

که در آن:

P :برآورد نسبت صفت متغیر

Z : متغیر نرمال واحد متناظر با سطح اطمینان ۹۵ درصد

ε: مقدار اشتباه مجاز

بنابراین حجم نمونه مورد نیاز پژوهش عبارتست از:

فرمول(۲)

$$n = \frac{(۱/۹۶)^{۲} \times ۰/۵(۱-۰/۵)}{(۰/۰۷)^{۲}} = ۱۹۶$$

۶- نتایج آزمون فرضیه اول

در جدول ۱-۶ مقایسه نظرات گروهای مختلف از نظر جنسیت و خطاهای ادراکی ارائه شده است .

جدول۱-۶ رابطه بین جنسیت و خطاهای ادراکی

	زن		مرد		آزمون معناداری	سطح معناداری
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	t	P
خطای تصادفی بودن	۱۷,۴۳	۲,۲۷	۱۶,۲۹	۳,۳۲	۲,۸۵	۰,۰۰۵
خطای دسترسی	۲۴,۱۳	۲,۴۱	۲۲,۹۷	۲,۳۱	۳,۳۳	۰,۰۰۱
خطای تشدید تعهد	۹,۲۷	۲,۵۸	۱۱,۴۲	۲,۳	- ۶,۰۳	۰,۰۰۰
خطای پس بینی	۱۰,۵۲	۲,۶۲	۱۳,۰۱	۲,۴۴	- ۶,۷۱	۰,۰۰۰
خطای بیش اطمینانی	۱۳,۹۸	۴,۲۲	۱۵,۸۶	۳,۳	- ۳,۴۵	۰,۰۰۱

ISSN: 2538-3663
http://www.Joas.ir

جدول۱-۶ نتایج بررسی تفاوت میانگین خطاهای ادراکی بر حسب جنسیت پاسخگویان را نشان می‌دهد. میزان میانگین‌ها حاکی از این است که، خطای تصادفی بودن و دسترسی در زنان بیشتر از مردان و خطای تشدید تعهد، پس‌بینی و بیش اطمینانی در مردان بیشتر می‌باشد. با توجه به سطح معنی‌داری مشاهده شده می‌توان بیان کرد که با اطمینان ۹۵ درصد بین جنسیت و خطاهای ادراکی رابطه معنی‌دار موجود دارد.

۷- نتایج آزمون فرضیه دوم

در جدول۱-۷ مقایسه نظرات گروهای مختلف از نظر سن و خطاهای ادراکی ارائه شده است. با توجه به عدم برآورده شدن پیش‌فرض برابری واریانس‌ها برای متغیر سن از آزمون جایگزین ناپارامتری تحلیل واریانس استفاده شده است.

جدول۱-۶ رابطه بین سن و خطاهای ادراکی

	کمتر از ۳۰ سال	بین ۳۰-۴۰ سال	بین ۴۰-۵۰ سال	بیش از ۵۰ سال	کای اسکویر	سطح معنی داری
	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین		
خطای تصادفی بودن	۱۰۹,۱۱	۹۱,۸۱	۹۹,۰۹	۹۷,۱۷	۳,۲۸	۰,۳۵
خطای دسترسی	۱۳۳,۸۴	۹۵,۴۳	۶۲,۳۹	۶۶,۴۶	۴۲,۰۳	۰,۰۰۰
خطای تشدید تعهد	۷۶,۱۴	۹۵,۴۶	۱۲۹,۲۸	۱۲۸,۱۳	۲۴,۳	۰,۰۰۰
خطای پس بینی	۷۴,۶۱	۸۷,۶۱	۱۴۶,۵۴	۱۴۱,۱۳	۴۷,۵۱	۰,۰۰۰
خطای بیش اطمینانی	۹۴,۱۸	۸۰,۳۲	۱۳۷,۱۷	۱۳۱,۹۴	۳۰,۶۵	۰,۰۰۰

جدول شماره ۱-۷ نتایج بررسی تفاوت میانگین رتبه‌های خطای ادراکی بر حسب سن پاسخگویان را نشان می‌دهد. میزان میانگین‌ها حاکی از این است که بالاترین رتبه خطاهای ادراکی در خطاهای ادراکی تصادفی بودن و دسترسی در بین گروه سنی کمتر از ۳۰ سال و در خطاهای ادراکی تشدید تعهد، پس‌بینی و بیش اطمینانی در بین گروه سنی ۴۰ – ۵۰ سال می‌باشد. با توجه به سطح معنی‌داری مشاهده شده می‌توان بیان کرد که با اطمینان ۹۵درصد بین سن و خطاهای ادراکی دسترسی، تشدید تعهد، پس‌بینی و بیش اطمینانی رابطه معنی‌دار موجود دارد.

۸- نتایج آزمون فرضیه سوم

در جدول۱-۸ مقایسه نظرات گروهای مختلف از نظر تحصیلات و خطاهای ادراکی ارائه شده است.

جدول۱-۸ رابطه بین تحصیلات و خطاهای ادراکی

	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	بالاتر از لیسانس	کای اسکویر	سطح معنی داری
	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین		
خطای تصادفی بودن	۸۳,۴۷	۹۱,۸	۹۸,۷۹	۱۰۲,۳۶	۳,۲۷	۰,۳۵۱
خطای دسترسی	۸۶,۴	۷۴,۲	۱۰۳,۵۳	۱۰۶,۴۵	۹,۹۲	۰,۰۱۹
خطای تشدید تعهد	۱۱۴,۶۳	۱۰۰,۸۶	۹۹,۰۴	۵۸,۱۸	۲۵,۸۵	۰,۰۰۰
خطای پس بینی	۱۱۸,۱۲	۸۸,۸۳	۱۰۶,۹۷	۵۱,۴۱	۳۸,۵۸	۰,۰۰۰
خطای بیش اطمینانی	۹۹,۲۴	۹۲,۵۳	۹۳,۵۱	۹۲,۴۴	۰,۴۸۱	۰,۰۰۰

جدول شماره۱-۸ نتایج بررسی تفاوت میانگین رتبه‌های خطاهای ادراکی بر حسب میزان تحصیلات پاسخگویان را نشان می‌دهد. میزان میانگین‌ها حاکی از این است که بالاترین رتبه خطاهای ادراکی در خطاهای ادراکی تصادفی بودن و بیش اطمینانی در بین گروه سنی دارندگان مدارک تحصیلی بالاتر از لیسانس و در خطاهای ادراکی تشدید تعهد و پس‌بینی در بین دارندگان مدرک تحصیلی دیپلم و در خطای ادراکی دسترسی در بین دارندگان مدرک تحصیلی لیسانس می‌باشد. با توجه به سطح معنی‌داری مشاهده شده می‌توان بیان کرد که با اطمینان ۹۵درصد بین میزان تحصیلات و خطاهای ادراکی پس‌بینی و تشدید تعهد و دسترسی رابطه معنی‌دار موجود دارد.

ISSN: 2538-3663
http://www.Joas.ir

۹- نتایج آزمون فرضیه چهارم

در جدول۱-۹ مقایسه نظرات گروهای مختلف از نظر سابقه حضور در معاملات بازار اوراق بهادار و خطاهای ادراکی ارائه شده است.

جدول۱-۹ رابطه بین سابقه حضور در معاملات بازار اوراق بهادار و خطاهای ادراکی

	کمتر از یک سال	بین ۵-۱ سال	بین ۱۰-۵ سال	بالاتر از ۱۰ سال	کای اسکویر	سطح معنی داری
	میانگین	میانگین	میانگین	میانگین		
خطای تصادفی بودن	۱۰۷,۴۴	۱۰۰,۹۱	۱۵,۳	۴۴,۸۳	۲۹,۷۷	۰,۰۰۰
خطای دسترسی	۱۲۷,۰۲	۹۰,۶۳	۳۹	۴۳,۱۷	۳۴,۴۲	۰,۰۰۰
خطای تشدید تعهد	۶۲,۶۴	۱۱۱,۹۷	۸۸,۱	۹۲,۵	۳۰,۳۹	۰,۰۰۰
خطای پس بینی	۵۳,۲۳	۱۱۲,۶	۱۱۰,۴	۱۲۵,۵	۴۵,۹۸	۰,۰۰۰
خطای بیش اطمینانی	۴۹,۸۳	۱۱۳,۳۷	۱۳۷,۳	۹۴,۸	۵۴,۸	۰,۰۰۰

جدول شماره۱-۹ نتایج بررسی تفاوت میانگین رتبه‌های خطاهای ادراکی بر حسب سابقه حضور سرمایه‌گذاران در معاملات بازار اوراق بهادار را نشان می‌دهد. میزان میانگین‌ها حاکی از این است که بالاترین رتبه خطاهای ادراکی در خطاهای ادراکی تصادفی بودن و دسترسی در بین گروه‌هایی است که کمتر از یک سال سابقه حضور داشته و در خطای ادراکی تشدید تعهددر بین گروه‌هایی که بین یک تا ۵سال سابقه حضور داشته ودر خطاهای ادراکی پس‌بینی و بیش اطمینانی در بین گروه‌هایی است که بیشتر از ۵ سال سابقه حضوردر معاملات اوراق بهادار داشته‌اند. با توجه به سطح معنی‌داری مشاهده شده می‌توان بیان کرد که با اطمینان ۹۵درصد بین سابقه حضور در معاملات بازار اوراق بهادار و خطاهای ادراکی رابطه معنی‌دار موجود دارد.

ISSN: 2538-3663
http://www.Joas.ir

نتیجه گیری

بر اساس یافته‌ها میان جنسیت و خطاهای ادراکی در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معنی‌دار وجود دارد. . میزان میانگین‌ها حاکی از این است که، خطای تصادفی بودن و دسترسی در زنان بیشتر از مردان و خطای تشدید تعهد، پس‌بینی و بیش اطمینانی در مردان بیشتر می‌باشد. نتایج پژوهش بیانگر این موضوع است که مردان برخلاف زنان کمتر به شانس و تصادف توجه کرده و در فرایند تصمیم‌گیری فقط اطلاعات آماده و در دسترس را مورد توجه قرار نمی‌دهند. نتایج تحقیق قلی‌پور(۱۳۸۸) نشان میدهد که بین جنسیت و هیچ‌یک از خطاهای ادراکی ارتباطی وجود ندارد. بر اساس یافته‌ها بین سن و خطاهای ادراکی دسترسی، تشدید تعهد، پس‌بینی و بیش اطمینانی رابطه معنی‌دار وجود دارد. با افزایش سن خطای تشدید تعهد، پس‌بینی و بیش اطمینانی افزایش می‌یابد، اما خطای دسترسی در رده سنی کمتر از ۳۰سال مشاهده می‌شود و با افزایش سن کاهش می‌یابد. نتایج تحقیق قلی‌پور(۱۳۸۸) بیان می‌کند که با افزایش سن سرمایه‌گذاران خطاهای تصادفی بودن و دسترسی افزایش یافته و بین خطاهای تشدید تعهد، پس‌بینی و بیش اطمینانی و سن هیچ ارتباطی وجود ندارد.

بر اساس یافته‌ها بین میزان تحصیلات و خطاهای ادراکی پس‌بینی و تشدید تعهد و دسترسی رابطه معنی‌دار موجود دارد. با افزایش تحصیلات خطاهای تشدید تعهد و پس‌بینی کاهش، اما خطای دسترسی افزایش می‌دهد. نتایج تحقیق قلی‌پور(۱۳۸۸) بیان می‌کند که فقط بین خطاهای تصادفی و دسترسی و سطح تحصیلات سرمایه‌گذاران ارتباط وجود دارد و با افزایش تحصیلات این دو خطا کاهش می یابد.

بر اساس یافته‌ها بین سابقه حضور در معاملات بازار اوراق بهادار و خطاهای ادراکی رابطه معنی‌دار موجود دارد. با افزایش سابقه حضور در بازار اوراق بهادار خطاهای دسترسی و تصادفی کاهش، اما خطاهای بیش‌اطمینانی، پس‌بینی و تشدید تعهد افزایش می‌یابد. نتایج تحقیق قلی‌پور(۱۳۸۸۹ بیان می‌کند که فقط بین خطای دسترسی و سابقه حضور در بازار اوراق بهادار یک رابطه مثبت وجود دارد.

ISSN: 2538-3663
http://www.Joas.ir

منابع و مراجع

[۱] ایروانی، محمد و محمد کاظم خداپناهی. (۱۳۸۱). روان‌شناسی احساس و ادراک. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها(سمت).

[۲] حافظ‌نیا، محمدرضا. (۱۳۸۸). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها(سمت).

[۳] دهقان، عبدالمجید. (۱۳۸۶). مدیریت و ارتباط آن با علوم دیگر. فصلنامه دانش مدیریت۲۶: ۳۹-۲۸.

[۴] دهقان، عبدالمجید. (۱۳۸۷). عوامل روانی تاثیرگذار بر قصد افراد به سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار تهران. ماهنامه تدبیر۱۹۶: ۵۹-۵۰ .

[۵] رهنمای رودپشتی،فریدون و علی کیایی(۱۳۸۷). بررسی تبیین استراتژی‌های مدیریت سرمایه در گردش در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش و پژوهش حسابداری. دانش و پژوهش حسابداری. تابستان. شماره ۱۳ . صص۱۳-۶.

[۶] رهنمای رودپشتی، فریدون و فرشاد هیبتی و سیدرضا موسوی(۱۳۹۱). بررسی الگوی ریاضی انتخاب پرتفوی سرمایه گذاری مبتنی بر مالی رفتاری. مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار(دیریت پرتفوی). پاییز. دوره ۳. شماره ۱۲ . صص ۳۷-۱۷

[۷] سعدی، رسول و آرین قلیپور و فتانه قلیپور(۱۳۸۹). بررسی اثرات شخصیت سرمایهگذاران و خطاهای ادراکی در سرمایه گذاری آنها در بورس اوراق بهادار تهران. نشریه تحقیقات مالی. دوره ۱۲ ، شماره ۲۹ . بهار و تابستان. صص ۴۱ تا ۵۸

[۸] قلی پور، آرین. (۱۳۸۶). مدیریت رفتار سازمانی، رفتار فردی. چاپ اول. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها(سمت).

[۹] قلی‌پور، فتانه. (۱۳۸۸). تبیین ارتباط بین انواع شخصیت با خطاهای ادراکی سرمایه‌گذاران در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

[۱۰]لشکری، محمد و هما مرتاضی(۱۳۹۰). نظریه مالی رفتاری و تاثیر آن بر حجم سرمایه گذاری افراد در بورس اوراق بهادار تهران. راهبری، شماره ۲۶.

[11] Arnott, D. (2006). Cognitive biases and decision support systems development: a design science approach. Information System Journal, 16(1), 55-78.

[12] Johnsson M, Lindblom H, Platan P. Behavioral finance- and the change of investor behavior during and after the speculative bubble [Thesis]. Lund, Sweden: School of Economics and Management, Lund University; 2002.

[13] Iqbal, Sajid & Ali Butt Safdar. (2015). Impact of Behavioural Biases on Working Capital Management of Manaufactring Sector of Pakistan: A Non Parametric Investigation Approach. Journal of Poverty, Investment and Development. Vol.13, pp. 135- 140.

[14] Kahneman, D., Riepe, M. W. (1998). Aspects of investor psychology. Journal of Portfolio Management, 24(4), 52-65.

[15] Montier, J. (2007). Behavioural investing a practitioners guide to applying behavioural finance. John Wiley & Sons.

[16] Rajerz, J. (2006). The framing of decisions and the psychology of choice. Science211 (4481):453–458.

[17] Ramiah et al. (2014). a Behavioral finance approach to working capital management. European journal of Finance. Pp. 1-26.

[18] Rich, R., Oh, C. (2000). Rationality and use of information in policy decisions: a search for alternatives. Science Communication, 22(2), 173-211.

[19] Ritter, j. (2003). Behavioural finance pacific. Basin finance journal11 (4):429-437.